

INTRODUCCIÓ A LA SOCIOLOGIA

**Júlia TORRES CANELA
Ramon ALCOBERRO PERICAY**

TEMA 4 – Breu història de la sociologia clàssica

Els gran teòrics de la sociologia clàssica

Auguste Comte (1798 -1857), la perspectiva orgànica i la llei dels tres estadis

- **Emile Durkheim (1858 -1917, el principi metodològic**
- ***El Suïcidi*, un llibre clàssic**
- **Max Weber (1864 -1920), ideologia i economia**
- **Karl Marx (1818 –1883), l'anàlisi materialista de les societats**
- **El leninisme i els postmarxismes**
- **Esquema de diferències Weber / Marx**

4 – Els gran teòrics de la sociologia clàssica

Presentem ara alguns dels noms i de les obres que han constituït el nucli de les teories sociològiques. Cadascun d'ells ha aportat un enfocament propi de l'acció social i molts d'ells (especialment la tradició que té el seu origen en Marx i la que comença en Weber) estan enfrontades en temes importants. Alguns creuen que els humans han creat la societat i altres que els humans són un producte dels sistemes socials en què viuen. Alguns creuen que les societats són harmonioses i cerquen sempre el progrés i altres ho neguen i diuen que el conflicte és el marc que genera desenvolupament social. Alguns creuen que el capitalisme és el destí de totes les societats i altres creuen que el destí social és la propietat col·lectiva dels mitjans de producció.

En aquest capítol estudiarem a grans trets l'obra de quatre "pares fundadors" de la sociologia: Comte, Durkheim, Weber i Marx. Els tres primers poden ser etiquetats com a idealistes i el darrer com a materialista

Però l'important és saber que:

1.- No hi ha cap teoria capaç d'explicar-nos la societat en el seu conjunt. La teoria global és un somni.

2.- El que identifica un "gran" sociòleg és, sobretot, la manera innovadora d'explicar la societat del seu moment –amb independència que les societats són dinàmiques i que tesis valuoses en un moment històric poden ser inútils i fins i tot endarrerir l'estudi en un futur.

4.1 – Auguste Comte (1798-1857), la perspectiva orgànica i la llei dels tres estadis

Com ja hem dit, el primer a utilitzar la paraula "Sociologia" fou el filòsof francès Auguste Comte al segle 19. Comte creia que era possible fer una anàlisi perfectament científica de les societats utilitzant l'observació i l'experimentació expressada amb mètodes estadístics.

L'Estadística és una ciència matemàtica que s'usa per a descriure grans grups. Havia estat inventada al segle 18 com una eina imprescindible per a la concentració de poder en mans de l'Estat absolutista –de fet, el mot "Estadística" significa "Ciència de l'Estat"– Lluís XIV havia concentrat la seva Cort a Versalles i no li agradava gaire viatjar (de fet, tenia una por brutal a l'esclat d'una Guerra Civil a França com la que havia conegut el seu pare; tota la infància de Lluís XIV va estar molt condicionada per les Guerres de la Fronda). Per això, per comtes de passejar amunt i avall del regne, preferia rebre informes i estadístiques a partir de les quals governava el Regne. Així neixen les primeres estadístiques, com a eina administrativa del centralisme per a la planificació/racionalització del govern. Només com a curiositat cal dir que una cosa molt similar havia succeït a Xina uns quants milers d'anys abans. Com que l'Emperador no es movia de la Ciutat Prohibida de Pequín, li havien d'enviar informes estadístics de les províncies. Així l'Estadística és una ciència que ha "nascut" dues vegades.

Auguste Comte creia que era possible fer una descripció perfectament científica de la societat usant l'estadística. De fet, va dubtar a usar el mot "Sociologia" o el de "Física Social" perquè volia elaborar una ciència bàsicament matemàtica, que es distingís

clarament de la política. Considerava, a més, que un enfocament científic de la societat conduiria a un progrés ordenat, perquè el progrés no era només tècnic sinó també moral.

Comte va elaborar una llei sociològica anomenada "Llei dels 3 Estadis", segons la qual les societats han passat per tres fases ("estadis"), en cadascun dels quals hi ha hagut un saber, o ciència, bàsica a partir del qual s'ha estructural la societat. La llei dels 3 estadis és una de les primeres teories per explicar la història humana a partir del desenvolupament social i no de les grans personalitats (herois, reis...)

Segons la llei dels 3 Estadis, el procés històric ha passat per:

- **Estadi Teològic:** que va des dels Imperis Antics fins a l'Edat Mitjana. Els individus creien ser governats pels déus o pels seus representants (els sacerdots). Per comprendre aquestes societats cal comprendre la seva teologia (Religió).
- **Estadi Metafísic:** comença al Renaixement i acaba amb la Revolució francesa, que obre el pas a la Revolució Industrial. En aquest moment, els humans són moguts bàsicament per les Idees i la seva ciència bàsica és la Política, entesa com a forma de realitzar les idees en la vida.
- **Estadi Científic o Positiu:** que comença amb la Revolució industrial i arriba fins els nostres dies. En aquest període els humans ja no són governats pels déus ni pels conceptes, sinó que coneixen la veritat directament a través de la ciència i de la tècnica. És un període objectivista, en el sentit que –gràcies a la ciència– els individus coneixen els seus autèntics interessos, a través d'un càlcul.

El tipus de saber que correspon a l'estadi positiu és la Sociologia; un estudi científic de la societat a partir del model matemàtic i estadístic. **Segons Comte, la Sociologia és l'expressió del mètode científic aplicat a la societat i ha de descriure, comprendre i preveure el desenvolupament social, actuant com una mena d'enginyeria social.**

Comte és significatiu per a la sociologia no només pel fet de ser-ne el fundador, sinó també per vincular la disciplina a la idea de millora de la societat a través del coneixement objectiu de model matemàtic.

Després de Comte els dos sociòlegs més importants en l'origen de la disciplina van ser Émile Durkheim i Max Weber

4.2 – Emile Durkheim (1858-1917), el principi metodològic

És el sociòleg francès que al seu llibre-manifest "Les regles del mètode sociològic" (1895) va proposar el principi metodològic funcionalista: "cal estudiar els fets socials com si fossin coses", de manera que un fet social ha de ser estudiat tan objectivament (amb una mirada tan externa) com un fet matemàtic, físic, químic... "Cosificar" les societats ens permet entendre-les d'una manera més general i deixar d'obnubilar-nos per les diferències i per la subjectivitat. Són els fets i no les intencions o els desigs subjectius de les persones el que cal cercar en sociologia. Els fets socials són les dades de les quals parteix tota teoria sociològica. Això no significa, però, que el sentit dels fets no sigui important per al sociòleg. Però

sense dades objectives (exterior) en què fundar les teories, cap activitat sociològica tindria sentit.

Durkheim definí els "fets socials" d'aquesta manera: **fets socials són formes d'actuar, de pensar i de sentir, externes a l'individu i provistes d'una gran capacitat de coerció sobre ell mateix.**

La noció de "fet social" es proposa com a alternativa a una altra tesi, molt important al temps de Durkheim, que situava l'origen de la sociologia en l'acció dels individus (subjectivisme social). Dir que els fets socials són "coses" vol dir que els humans no els construeixen: no és la subjectivitat sinó les relacions interhumanes objectivables (el que després es diran les "estructures") el que dóna consistència a les societats.

En altres paraules, un fet social no l'hem construït cap de nosaltres, però ens indica quin camí prendre, com pensar i sentir, etc. El fet social bàsic són les tradicions. Com a molts individus de la seva època el preocupava la transformació social i defensava que allò que manté unida una societat són els costums i valors compartits. Una societat quedava identificada a partir del nombre d'individus que comparteixen una tradició.

Es va interessar pel tema de la divisió del treball, en la mesura que aquest fet estava desplaçant cada cop més la religió com a força cohesionadora de les societats. A mesura que es va expandint la divisió del treball, les persones es van fent més dependents, perquè tothom depèn de serveis que ell mateix no es pot proporcionar.

Durkheim analitza les societats en termes de "solidaritat" o comunitat. Hi ha societat perquè hi ha persones que se senten mútuament solidàries i integrades. La solidaritat és com una mena de pegament col·lectiu, ens fa adherir-nos al grup al mateix temps que cadascú està al seu lloc,

La solidaritat s'expressa de dues maneres:

- **Com a solidaritat orgànica:** el grup s'expressa sempre com un tot, relativament compacte. És molt típica de grups primitius, països pobres, en què tothom s'ajuda a canvi de no-res per maximitzar la supervivència.
- **Com a solidaritat mecànica:** típica de societats modernes amb interdependència econòmica en què la solidaritat està taxada.

Però aquesta situació d'ordre social, és a dir d'integració, cada cop està més en crisi. Cada vegada la societat és més mecànica i menys orgànica.

Per tal d'explicar la modernitat, Durkheim va elaborar el concepte d'**anòmia** [etimològicament, en grec: "no/llei"] "Anòmia" és la situació en què les normes socials perden la seva eficàcia. És bàsicament la sensació de falta d'objectius i de desesperació produïda en les societats modernes, en què han fet crisi les regles tradicionals d'origen religiós que ens permeten viure junts. En l'anòmia, els individus tenen la sensació que els controls socials (molts d'ells produïts per la religió) deixen de funcionar i que no tenen ni sentit ni legitimitat. No es troben objectius compartits ni models a seguir i cadascú elabora els seus propis codis de conducta. L'anòmia implica també un "conflicte de normes" de manera que orientar la conducta es fa difícil perquè cadascú té la seva visió pròpia que creu tan legítima, al menys, com totes les altres.

L'anòmia es desenvolupa en la vida quotidiana i està creixent constantment: és un signe de les societats modernes.

El problema que es planteja en societats anòmiques és el de com justificar el poder quan les legitimacions tradicionals, comunitàries, (que valien per als avantpassats) no són útils.

4.2.1.- *El Suïcidi, un llibre clàssic*

El llibre més conegut de Durkheim és: "El Suïcidi" (1897), en què vinculava l'augment de l'anòmia al creixement del nombre de suïcides, en la mesura que els grups que treballen poc els aspectes d'interrelació entre els seus membres –els que potencien més l'individualisme– tenen més prevalença de conductes suïcides. Durkheim diferencia entre quatre tipus de suïcidi: (egotista, anòmic, altruista i fatalista).

- **Suïcidi altruista:** és el que es fa en societats de solidaritat mecànica pel bé del grup (el "seppuku" japonès al final de la 2ª G.M.)
- **Suïcidi anòmic:** és el que hom comet quan sent que no pertany a cap grup i que la vida importa no res perquè algú no encaixa enlloc. Típic de sense sostre, orfes, malalts;
- **Suïcidi egotista:** típic de gent que no creu en la "salvació" de cap mena. Desesperament pur i alta valoració simbòlica del gest.
- **Suïcidi fatalista:** el que apareix com a "única sortida" d'una situació de gran control. El que es fa a les presons, entre els esclaus...

L'important no és, però, si aquesta classificació és correcta o no. Si aquest llibre ha arribat a ser un clàssic és per una raó metodològica. Mentre al seu temps hom creia el suïcidi era un acte radicalment individual i subjectiu, Durkheim va mostrar que podia ser explicat i classificat racionalment, com a expressió d'una realitat social.

4.2 – Max Weber (1864- 1920), ideologia i economia

Weber fou un professor universitari alemany, autor d'una munió de llibres (ell mateix definia la Universitat del seu temps com una "gàbia de ferro", en què un professor havia d'escriure incansablement, però no se li permetia res més a part de publicar). Entre els seus textos cal conèixer-ne bàsicament dos: "El polític i el científic" (conferències en què intenta explicar per què la política no pot ser ciència i quines regles sociomorals ha de seguir un científic) i, sobretot, "El protestantisme i l'origen del capitalisme", que és un intent de refutat Marx mostrant que no és l'economia capitalista el que crea la ideologia, sinó que –al revés– el capitalisme va ser originat per la mentalitat protestant calvinista. La seva idea bàsica és que la sociologia he de tenir en compte la subjectivitat dels agents socials, perquè són les idees les que creen la dinàmica social objectiva.

Weber va notar que els països pobres (a finals del 19 i principis del 20) tendien a ser catòlics, mentre que els països rics eren protestants. A partir d'aquí, defensa que és la mentalitat (allò que la gent pensa) el que acaba determinant l'economia: primer pensem d'una determinada manera i, per això mateix, adequem les nostres expectatives, el nostre consum, la nostra economia... a la manera com pensem. Així el

protestantisme considera que el valor religiós més important és la justícia divina, mentre que pels catòlics el valor suprem és la caritat... però per poder exercir la caritat: cal que hi hagi pobres! La religió protestant veu la pobresa com una feblesa i la riquesa com una benedicció divina. Els catòlics romans, en canvi, consideren la pobresa com una forma de submissió a la voluntat divina i creuen que "Déu proveirà". D'aquesta manera el protestantisme ajuda a desenvolupar l'economia capitalista (més riquesa vol dir més benedicció), mentre que els catòlics veuen els rics com a individus "sospitosos" que alguna cosa dolenta hauran fet per aconseguir la riquesa...

L'anàlisi de Weber sobre la primacia de la ideologia sobre l'economia s'ha revaloritzat especialment després de la caiguda del mur de Berlín (1989) i la fallida del comunisme a Rússia (1991).

Un altre concepte bàsic de Weber és el "desencantament del món", que li serveix per explicar com ha fet canviar la ciència la comprensió del món en la modernitat. Les societats "d'autoritat tradicional" vivien "encantades" per la religió i els costums de sempre. Eren societats en què el poder es justificava per la seva dependència respecte al passat, als orígens (sovint mítics), a la fe, etc. Una societat actuava correctament quan feia allò mateix que havien fet (o dit, o pensat) els avantpassats. En canvi la tècnica produeix "desencantament del món"; la gent deixa de creure que una cosa és bona pel simple fet de ser antiga i exigeix que el criteri de bondat de les coses (i de les institucions) sigui l'eficàcia –o en els seus mots: "la racionalitat".

El "desencantament del món" té conseqüències com ara la crisi de la religió, la pèrdua de legitimació de les monarquies, el triomf dels joves sobre els vells, etc.; però provoca també una malfeiança generalitzada respecte a totes les ideologies i obre el pas al "nihilisme", és a dir a la crisi del sentit i a la buidor que experimenten les vides dels humans contemporanis. Un món "desencantat" és un món sense ideals.

4.4 – Karl Marx (1818 –1883), l'anàlisi materialista de les societats

En sociologia, com hem dit, hi ha dues grans corrents: funcionalisme i marxisme. Karl Marx no hauria acceptat mai el nom de "sociòleg"; ell considerava que l'estudi de la societat era només instrumental: conèixer els fets socials era l'eina per tal de transformar-los. Per al marxisme (contra Durkheim) les principals causes del canvi social no són ni les idees ni els valors, sinó la influència de l'economia, que converteix en "diner" totes les relacions socials.

El problema social bàsic per a un marxista és la dominació: hi ha una sèrie de relacions econòmiques que condemnen els humans a ser explotadors o explotats. Conèixer una societat és poder explicar les relacions de producció a partir de les condicions històriques i concretes d'un determinat moment.

Marx considerava que hi ha una clau per a comprendre la societat: l'economia, que ell veu sempre connectada a relacions de poder social (lluita de classes). La situació de cada subjecte en el conjunt de mecanismes econòmics (que ell anomena "relacions socials de producció") determina, "en última instància", la ideologia dels individus. O en el seu vocabulari: "el desenvolupament de les forces materials determina la consciència".

Marx aporta a la sociologia posterior (àdhuc a la no marxista) dues teories bàsiques: la determinació estructural i la lluita de classes.

Determinació estructural: és la teoria (tot i que seria més just considerar-la com a "hipòtesi"), segons la qual en tota societat hi ha dos nivells.

- **Infraestructura;** que és la base econòmica material, està determinada per la propietat de la terra i els mitjans de producció, les tècniques, la forma del treball i les relacions socials que la producció imposa.
- **Supraestructura;** que és la conseqüència del nivell anterior i està constituït per la ideologia, les lleis, la religió i el pensament, etc.

Si volem saber com funciona una societat, ens cal saber com funciona la infraestructura perquè, segons Marx, l'art, les lleis, etc., només són un "reflex" de les relacions de producció. L'economia determina la ideologia –i no al revés.

Lluita de classes: és la llei bàsica dels canvis socials. L'economia social fa que hi hagi sempre un grup posseïdor dels mitjans de producció i un grup desposseït. La lluita de classes és el motor de la història humana; sempre hi ha hagut opressors i oprimits –és a dir, posseïdors i desposseïts dels mitjans de producció que s'enfronten per aconseguir poder i control dels mitjans de producció. La lluita de classes existeix des de la nit dels temps, de manera que sempre, tota la història, és expressió d'aquesta lluita (feudals contra burgesos, burgesos contra proletaris...)

Les classes en lluita són fonamentalment dues (actualment, burgesia i proletariat); n'hi poden haver d'altres (noblesa, pagesia) però estan subordinades a les més determinants en la producció.

Marx no s'autoconsiderava ni un economista, ni un polític ni un filòsof, sinó un crític de l'economia, de la política i de la societat. Conèixer la societat no és una finalitat en ella mateixa, sinó un instrument per transformar-la. En aquest sentit es pot dir que el marxisme és una "filosofia de la praxi", vinculada a un moviment social transformador.

Marx analitza l'economia exclusivament des de la producció (i es va equivocar perquè va menystenir el consum, que és el mecanisme bàsic de fixació dels preus). Per això creu que la classe obrera industrial ("proletariat") que és la classe productora, acabarà per aconseguir el poder, però no pas pel fet que sigui una classe oprimida sinó perquè la mateixa estructura del capitalisme porta a la seva destrucció. La classe proletària no existia per si mateixa: havia estat produïda per la burgesia que va posar les fàbriques i va anar a buscar els pagesos empobrits.

Si existeix la classe obrera és perquè les màquines l'han produïda i, segons Marx, el creixement imparable de la tècnica portarà a l'expansió també imparable del socialisme com a ideologia de la classe proletària. I això per dos motius: els obrers són més en nombre que els burgesos i, a més, els obrers són imprescindibles. Sense treball les màquines no funcionen, per tant una estratègia insurreccional (vaga general revolucionària, etc.) podria fer triomfar el socialisme –és a dir, produir un canvi en la propietat dels mitjans de producció, passant de la propietat privada a la propietat social dels mitjans de producció.

Com a "profecia social" el marxisme va fracassar. Havia previst una revolució en els països industrialitzats i la revolució es va produir, en canvi, en països agraris i feudalitzants. A cap país del món el socialisme (entès com a dictadura del proletariat o com deia Marx "democràcia de la majoria"), no es va arribar a realitzar íntegrament i mai va existir un país "comunista" en termes marxistes, potser perquè els fonaments

biològics de l'espècie humana ho impedeixen. A més, la classe obrera industrial mai no va arribar a ser majoritària en cap país del món. Des de finals de la dècada de 1950 als Estats Units hi havia molt més treball al sector dels servis que a l'industrial i, amb l'extensió de la informàtica, les fàbriques cada cop necessiten menys treballadors. I al mateix temps els treballadors, lluny de voler fer la revolució, prefereixen reformes per tal d'aprofitar-se del sistema

4.4.1 – El leninisme i els postmarxismes

El marxisme va inspirar la revolució soviètica de 1917 i (d'ençà d'aquí) una sèrie de revolucions regionals –o d'ocupacions militars– a Europa de l'Est, a Àsia i a Àfrica, de manera que a finals de la dècada de 1960, una de cada tres persones al món vivien sota règims que s'autotitulaven marxistes; però la manca de llibertats polítiques i la incapacitat per generar progrés material feu que entre 1989 i el final del segle passat, el marxisme desaparegués pràcticament de l'escena política.

- El leninisme és la realització pràctica de les idees de Marx en la revolució de 1917, tot i que en unes condicions que ell no havia previst.
- ***S'anomenen "postmarxismes" els desenvolupaments posteriors del pensament de Marx a partir de l'avaluació de les idees de Marx, de la revolució soviètica i de l'aparició dels pobles del Tercer Món en l'escena mundial.***

Els postmarxismes principals són dos: tercer-mundisme i marxisme acadèmic.

Vladimir Ilich, Lenin, fou el líder de la revolució russa de 1917, anomenada "soviètica" perquè es fonamentava en consells obrers (en rus: "soviets"). Lenin se separà de Marx, com a mínim, en quatre aspectes bàsics.

1. Marx pensava que per a poder existir una revolució proletària, primer calia una revolució burgesa. / Lenin va fer la revolució en un país agrari, quasi feudal i amb molt poca burgesia
2. Marx pensava que la revolució era obra de la classe obrera en el seu conjunt./ Lenin, en canvi, creia que la classe obrera només podia tenir una sola veu, la del partit revolucionari que actuava en el seu nom.
3. Marx pensava que la revolució havia de ser mundial i no podia triomfar en un sol país. / Lenin en un principi compartia la mateixa idea; però quan la revolució va fracassar a Alemanya va convertir tota l'estructura internacional del comunisme en una eina propagandística de Rússia
4. Marx considerava que el socialisme havia de sortir des de baix, com una construcció de la classe obrera. / Lenin i Stalin per comtes de desmuntar l'Estat i donar el protagonisme als treballadors van reforçar-lo (policia política, etc).

En definitiva, la revolució socialista, com a procés de canvi social fou un fracàs però donà expressió a la burocràcia com a grup social que avui és àmpliament majoritari en el poder polític arreu del món

Les escoles postmarxistes es divideixen en dues branques importants:

Tercermundisme (Franz Fanon, Samir Amin...) consideren que la classe obrera a Occident ha deixat de ser revolucionària i s'ha associat a la burgesia del seu propi país per explotar el tercer món. Consideren que la lluita de classes avui passa entre Nord (països rics, cristians) i Sud (països pobres, de religions no cristianes). El nord actua com a burgesia col·lectiva, mentre el Sud (sense diferències interiors) és classe obrera col·lectiva. El nord no només vol explotar la suposada riquesa del sud, sinó també aculturitzar-lo (canviar-li la cultura tradicional). El tercermundisme tendeix a la simplificació, defensa el ressentiment antioccidental i el fonamentalisme religiós.

Marxisme acadèmic: com el seu nom indica ha estat produït a les universitats europees. Considera que el marxisme és bàsicament un instrument d'anàlisi social, però ja no de transformació política. Intenta fer la síntesi del marxisme amb el feminisme, el tercermundisme i l'ecologisme.

4.5.- Esquema de diferències Weber / Marx

El debat més significatiu en tota la història de la sociologia pel que fa a l'ús de la metodologia és el que ha enfrontat els partidaris de Weber amb els marxistes. Per això recollim modificant-lo l'esquema que Anthony Giddens feu dels punts de fricció entre ambdues teories:

Sobre la dinàmica social:

- Marx pensa que l'expansió del capitalisme i dels mecanismes econòmics que posa en joc produeixen una dinàmica social imparabile. El capitalisme només pot existir desenvolupant-se i creixent. D'això el socialdemòcrata Schumpeter en dirà: "destrucció creadora".
- Weber respon que si el capitalisme es desenvolupa és perquè "racionalitza" la producció; perquè és un sistema en certa manera, racional, lògic, que té en compte les necessitats dels humans i proposa una manera eficient de resoldre-les.

Sobre el paper de les idees:

- Marx pensa que les idees polítiques, jurídiques, religioses (i en general la cultura), depenen d'una base econòmica.
- Weber respon que les idees (i especialment la religió) tenen una certa autonomia respecte a l'economia i que més aviat són les idees les que fan possible un determinat capteniment econòmic.

Sobre la modernitat:

- Marx pensa que una societat moderna augmenta inevitablement les desigualtats socials.
- Weber respon que la desigualtat ha existit en totes les societats i algunes desigualtats (la que hi ha entre homes i dones, p. ex.) no té res a veure amb el capitalisme.

Sobre les divisions socials:

- Marx pensa que l'origen de totes les desigualtats es basa en la diferència econòmica entre posseïdors i desposseïts dels mitjans de producció.
- Weber respon que el sistema econòmic explica algunes divisions socials però no pas totes. També hi ha divisions que s'expliquen per causes religioses, sexuals, etc.

Sobre el socialisme:

- Marx pensa que la societat avança inexorablement cap a la propietat social dels mitjans de producció. El capitalisme és transitori mentre no arribi la propietat social.
- Weber respon que la racionalització i la socialització (però no el socialisme) s'incrementarà en el futur. A parer seu no serà la classe obrera, sinó la burocràcia –com a instrument de racionalització econòmica i social– el que irà augmentant cada cop més.

Sobre l'expansió del model de vida propi d'Occident:

- Marx pensa que l'expansió del model capitalista porta a l'expansió d'Occident
- Weber respon que l'èxit d'Occident respon al seu model legal-racional que permet un millor aprofitament de la seva potencialitat econòmica. Occident ha procedit al "desencantament del món" i això li dóna una superioritat inevitable.